

VWO Leerdoelen CSE 2020-2021

Subdomein B1 Samenhang en verscheidenheid in de wereld		
Eindterm	Leerdoelinhoud	
3a1. De economische, politieke en culturele dimensie van globalisering	1	Je kunt het proces van economische globalisering beschrijven en de gevolgen analyseren, zoals toenemende concurrentie en ongelijkheid.
	2	Je kunt het proces van culturele globalisering beschrijven en de gevolgen analyseren, zoals de herwaardering van regionale en nationale identiteiten.
	3	Je kunt het proces van politieke globalisering beschrijven en gevolgen analyseren
3a2. De uitwerking van het proces van mondialisering in verschillende gebieden	4	Je kunt toegenomen (regionale en sociale) ongelijkheid herleiden tot globaliseringprocessen.
3a3. De rol van technologische ontwikkeling in het proces van tijdruimecompressie	5	Je kunt globalisering in verband brengen met technologische ontwikkelingen en tijdruimecompressie.
3a4. De geschiedenis van tijdruimecompressie en mondialisering en de rol die hegemoniale staten hebben gespeeld	6	Je kunt de mondiale centrum-periferie verhoudingen tijdens het kolonialisme beschrijven en de veranderingen die daarna plaatsvinden (opkomst semi-periferie).
3b1. Indicatoren voor het vergelijken van landen op demografisch, economisch, sociaal-cultureel en politiek terrein	7	Je kunt indicatoren (ontwikkelingskenmerken) voor het vergelijken van landen herkennen.
	8	Je kunt demografische ontwikkelingskenmerken herkennen
	9	Je kunt economische, politieke, sociale en culturele ontwikkelingskenmerken herkennen
3b2. De waarde en beperkingen van indicatoren op nationale schaal	10	Je kunt de waarden en beperkingen van indicatoren op nationale schaal aangeven
3b3. Het verband tussen sociaaleconomisch ontwikkelingspeil, mate van verstedelijking, demografische kenmerken en verdeling van de werkgelegenheid	11	Je kunt verbanden leggen tussen sociaaleconomisch ontwikkelingspeil, mate van verstedelijking, demografische kenmerken en samenstelling van de beroepsbevolking.
3c1. Stedelijke knooppunten in mondiale netwerken en hun ruimtelijke kenmerken	12	Je kunt kenmerken van wereldsteden beschrijven en herkennen
	13	Je kunt New York, Washington en Los Angeles herkennen als wereldsteden

Subdomein C1 De aarde als natuurlijk systeem; samenhangen en diversiteit

Eindterm	Leerdoelinhoud	
5a1. Het interne systeem (kern, mantel, aardkorst) van de aarde en de betekenis van endogene processen voor de vorming van reliëf aan het aardoppervlak.	15	Je kunt plaatgrenzen en plaatbewegingen herkennen en verklaren
	16	Je kunt reliëfvormen (bergen, ruggen, troggen) relateren aan plaatbewegingen
	17	Je kunt verschillende vormen van vulkanisme (vulkaanvormen en eruptietypes) relateren aan plaatbewegingen
	18	Je kunt (de kracht van) aardbevingen en tsunami's beschrijven en verklaren
5a2. Exogene processen aan het aardoppervlak en hun betekenis voor de vorming van het aardoppervlak.	19	Je kunt exogene krachten onderscheiden en in verband brengen met klimaatfactoren
	20	Je kunt exogene krachten en landschapsvormen (bv. morene, puinwaaier, delta) herkennen en in een stroomgebied plaatsen
5a3. Kringlopen die van belang zijn voor veranderingen van het aardoppervlak	21	Je kunt de rol van de hydrologische kringloop, de gesteentekringloop exogene en endogene krachten herkennen en beschrijven bij de vorming van het landschap en reliëf.
	22	Je kunt eigenschappen van gesteenten beschrijven en herkennen zoals genoemd in 5a3 van de syllabus.
5a4. Het externe systeem aarde	23	Je kunt temperatuurpatronen in verband brengen met breedteligging, hoogteligging en/of land-zeeverdeling
	24	Je kunt neerslagpatronen in verband brengen met luchtdrukverdeling, zeestromen en/of ligging van gebergten
	25	Je kunt de wet van Buys Ballot toepassen
5b1. De kenmerken van de landschapszones op aarde	26	Je kunt klimaat- en vegetatiekenmerken van landschapszones herkennen en relateren
	27	Je kunt geofactoren herkennen en relateren
5b2. De kenmerken van de landschapszones en de veranderingen hierin	28	Je kunt vormen van landdegradatie (bodemerosie, verwoestijning en verzilting) in verband brengen met menselijk handelen.
5c. De natuurlijke en landschappelijke kenmerken van het Middellandse Zeegebied in onderlinge samenhang	29	Je kunt natuurlijke kenmerken (plaattektoniek en klimaat) van het Middellandse Zeegebied beschrijven en verklaren

met de samenleving in deze macroregio	30	Je kunt de rol van de mens in het veroorzaken en voorkomen van landdegradatie, waterschaarste en natuurlijke gevaren beschrijven
Subdomein	D1: Afbakening en gebiedskenmerken	
Eindterm	Leerdoelinhoud	
7a1. Beeldvorming over de regio Zuid-Amerika	31	Je kunt beeldvorming over Zuid-Amerika analyseren met behulp van begrippen perceptie, stereotype, mental map en geografisch beeld.
7a2. Gebiedstypering op basis van relevante kenmerken	32	Je kunt geologische kenmerken van Zuid-Amerika beschrijven en verklaren, i.h.b. geomorfologische eenheden, tektoniek, gebergtevorming en vulkanisme
	33	Je kunt de ruimtelijke spreiding van erts en fossiele energiebronnen in Zuid-Amerika beschrijven en verklaren
	34	Je kunt de ruimtelijke spreiding van klimaten in Zuid-Amerika beschrijven en verklaren
	35	Je kunt de ruimtelijke spreiding van vegetatiezones in Zuid-Amerika beschrijven en verklaren
	36	Je kunt demografische kenmerken en verstedelijking in Zuid-Amerikaanse landen beschrijven en vergelijken
	37	Je kunt economische kenmerken van Zuid-Amerikaanse landen beschrijven en vergelijken
	38	Je kunt de sociale en regionale ongelijkheid tussen en binnen Zuid-Amerikaanse landen beschrijven en vergelijken
	39	Je kunt politieke en culturele kenmerken van Zuid-Amerikaanse landen beschrijven en vergelijken
7b. Een geografische vergelijking tussen Zuid-Amerika en een andere ontwikkelingsregio in de wereld	40	Je kunt de verschillen en overeenkomsten tussen Zuid-Amerika en Zuidoost-Azië herkennen
	41	Je kunt verklaringen voor de verschillen en overeenkomsten tussen Zuid-Amerika en Zuidoost-Azië herkennen
	42	Je kunt toekomstscenario's voor Zuid-Amerika en Zuidoost-Azië vergelijken en herkennen

7c. De ontwikkelingsprocessen in Zuid-Amerika	43	Je kunt de politieke ontwikkelingsfasen van Zuid-Amerikaanse landen herkennen, van oligarchiën tot democratieën met een grotere rol op het wereldtoneel
	44	Je kunt de veranderende rol van Zuid-Amerika in de wereldeconomie sinds de jaren 90 herkennen en een verband leggen met het ontstaan van regionale verschillen
	45	Je kunt de maatschappelijke gevolgen van verstedelijking en infrastructurele ontsluiting herkennen en analyseren
Subdomein	E1 Nationale en regionale vraagstukken	
Eindterm	Leerdoel inhoud	
9a1. Nationale vraagstukken ten aanzien van overstromingsrisico's en wateroverlast	46	Je kunt kenmerken van de Rijn en de Maas beschrijven. Het gaat om kenmerken betreffende het stroomgebied, waterafvoer, lengteprofiel en dwarsprofiel van de benedenloop.
	47	Je kunt overstromingsrisico's in het rivierengebied in verband brengen met menselijke ingrepen in het stroomgebied en de rivierbedding.
	48	Je kunt overstromingsrisico's in het rivierengebied en de mondingsgebieden (Zuidwestelijke delta en IJsselmeergebied) in verband brengen met klimaatverandering.
	49	Je kunt de kusttypen en kustprocessen herkennen die in Nederland voorkomen
	50	Je kunt veranderingen aan Nederlandse kusten in verband brengen met zeespiegelstijging en/of menselijk ingrijpen
9a2. Het beleid om grootschalige overstromingen, wateroverlast en watertekorten in Nederland tegen te gaan	51	Je kunt maatregelen in het stroomgebied en het rivierbed koppelen aan de uitgangspunten van recent Nederlands rivierbeleid (Ruimte voor de rivier, drietrapsstrategie, integraal waterbeleid)
	52	Je kunt het (dynamisch) kustbeheer vanuit beschillende invalshoeken analyseren (veiligheid, ecologie, economie)
	53	Je kunt (voorbeelden van) integraal waterbeleid herkennen als beleid dat is gericht op de samenhang tussen vraagstukken vanuit

		verschillende dimensies en op verschillende schaaalniveaus.
9a3. Vraagstukken met betrekking tot wateroverlast en watertekorten op regionale schaal	54	Je kunt wateroverlast of droogte in stedelijke gebieden en lage veengebieden in verband brengen met klimaatverandering
	55	Je kunt (adaptieve) maatregelen tegen wateroverlast en droogte in steden en veengebieden analyseren
9b1. Vraagstukken van stedelijke ontwikkeling op het niveau van de Randstad en haar invloedssfeer	56	Je kunt (sociaal)economische verschillen tussen de noord- en zuidvleugel van de Randstad herkennen
	57	Je kunt ruimtelijk beleid ten aanzien van de Randstad in verband brengen met concurrentie tussen stedelijke gebieden in Europa
9b2. Stedelijke vraagstukken op het niveau van grote en middelgrote steden in Nederland	58	Je kunt de stedelijke economische ontwikkeling (kenniseconomie, creatieve economie) in verband brengen met kwesties rondom duurzaamheid, leefbaarheid en werken
9b3. Leefbaarheid en stedelijk beleid op wijk- en buurtniveau in Nederlandse steden	59	Je kunt een stad indelen in verschillende type wijken, gebruikmakend van woningkenmerken en bewonerskenmerken
	60	Je kunt op basis van een buurtprofiel uitspraken doen over de leefbaarheid van wijken